

44 וגו'. הגמרא דנה בכונת המשנה: איפשיא להו, היכי קאמר – מה
 45 כוונת התנא לומר, האם נרה בשנה ראשונה, ובתחילת השנה
 46 השנייה נרה, ובשעת הזריעה חורשה וזורעה, או דלמא [שנא] נרה
 47 בשנה ראשונה, ושנייה חורשה וזורעה בלא נרה – בלא חרישה
 48 נוספת בתחילת השנה.
 49 הגמרא פושטת הספק: תא שמע לפשוט הספק, דתניא בברייתא,
 50 אמר רבי יוסף, אף המקומות היימי כרויים וכפר אחים, (אלמלא)
 51 [אלמלי – אילו] היו סמוכות לירושלים בהרים סביבותיה, היו
 52 מביאין מן תבואה לעומר, לפי שאין מביאין את העומר אלא מן
 53 השדות המזדירות – שברום ארץ ישראל והמנוירות [החרושות]
 54 לכה שתגדל בהן תבואה ויקצרה לעומר, שבהן תמה זנחת כל
 55 היום, ומתן תמה שוקעת – והחמה זורחת עליהם גם בסוף היום
 56 סמוך לשקיעתה, והמקומות חייטי כרויים וכפר אחים הם בדרום ארץ
 57 ישראל.
 58 הברייתא מבארת מה יעשה בעל שדה התבואה שמביאים לעומר
 59 להשביחה: ביצד עושה להשביח את התבואה בשדהו, נרה – חורש
 60 את השדה בשנה ראשונה, ובשנה השנייה חורש ושנה, כלומר
 61 חורשה בשנה השנייה שתי פעמים, וזורעה באותה שנה קודם לפסח
 62 שבועים יום כדי שתהא סמוכה לתמה, כלומר שתהא זריעתה
 63 סמוכה לתקופת הקיץ שבה כח החמה מתגבר והולך ומשביח יותר
 64 את התבואה, והחמה משביחה את התבואה עד שעושה את הקנה
 65 שלה בעובי ורה, ואת השיבולת שהיא ראש קנה התבואה עושה
 66 בעובי ורתיים.
 67 הברייתא מבארת את מעשי ההכנה להקרבת המנחה: ולאחר
 68 גדולה התבואה קוצר אותה, ומעמר – אוספה לעומרים, ודש עליה
 69 להפריד קליפת גרעיניה מעליהם, וזורה אותם לרוח כדי להשלים
 70 את הפרדת הפסולת מהם, ובוירך אותם מפסולת שנשארה ביניהם,
 71 וזוחן אותם, ומרסק את הסולת בנפה כדי לנפותה.
 72 הברייתא מבארת את הבאת הסולת למקדש להקרבתה: ומביא
 73 אותה למקדש אצל הגזבר לבדוק האם אכן ראויה היא להקריבה
 74 כמנחה במזבח, וגזבר מכניס ידו לתוכה, אם עלתה פה אבק,
 75 שאות היא שהסולת לא נופתה כראוי, אומר לו הגזבר לבעל הסולת
 76 חזור ונפה אותה פעם שנייה. משום [בשם] רבי נתן אמרו, הגזבר
 77 בודק את הסולת באופן טוב יותר, שרף ידו בשמן, ומכניס אותה
 78 לתוכה – לתוך הסולת, עד שמעלה בידו את כל אבקה – האבק
 79 (דהיינו הקמח הגרוע) הנמצא בסולת, שנשארת נקיה וראויה למנחה.
 80 הגמרא מסיימת את ההוכחה לפשוט הספק האם חורש פעם נוספת
 81 בשנה השנייה: קתני מיתה – מכל מקום שנינו בברייתא לגבי השנה
 82 השנייה 'חורש ושנה', ומוכח שאף בה חורש פעם נוספת, ונפשטה
 83 כוונת המשנה 'ובשנה שניה זורעה' וגו', שחורש בה פעם נוספת
 84 השנייה.
 85 מקשה הגמרא: ולמעשה – ולשיתך שהנך רוצה להוכיח מן
 86 הברייתא שחורש גם בשנה השנייה פעם נוספת, קשה, שהרי מתניתין
 87 לא קתני שונה – במשנתנו לא שנינו שבשנה השנייה חורש שתי
 88 פעמים מלבד החרישה שקודם הזריעה, ומוכח שחורש רק פעם אחת,

1 סיום הקושיא על רבי יוחנן: אלא לרבי יוחנן שאם הביא ביכורים
 2 מפירות שאינם מן המובחר לא נתקדשו, קשיא סתירת הברייתות
 3 שאינה מתורצת לשיטתו.
 4 מתרצת הגמרא: תנאי היא – הדבר שנוי במחלוקת תנאים,
 5 שהתנאים של הברייתות לא סברו כרבי יוחנן, והתנא של הברייתא
 6 להלן סבר כרבי יוחנן. דתניא בברייתא, מפירות שפגג מערה
 7 ושפחורקה שנעבדה מביא וקורא, כיון שנחשבים כקרקע, ומפירות
 8 שבעצמין ושפספניה אינו מביא כל עיקר, ואף בעצמין נקוב וספינה
 9 של חרס, כיון שפירותיהם גרועים, והיינו כרבי יוחנן שאין להביא
 10 מהם ביכורים.
 11 שנינו במשנה: וכולן אינן באות אלא מן המובחר, ואיזהו מובחר
 12 שלהם כו', שניה להן עפריים בבקעה.
 13 הגמרא מביאה מעשה בענין תבואה שבעפריים: כשהחל משה
 14 לעשות האותות במצרים כצויו ה', אמרי ליה יוחנא וממרא מכשפי
 15 מצרים למשה, וכי תבן [פסולת תבואה] אתה מכניס למכור
 16 לעפריים המלאה תבואה וכמבואר במשנתנו, כלומר וכי כשפים
 17 אתה מביא למצרים באותות אלו, הרי אין מכשפים בעולם כמותם,
 18 ומה התועלת בהן להוציא את ישראל משם.
 19 השיב משה ואמר להו, אמרי אינשי – רגילים אנשים לומר, למתא
 20 ירקא – לעיר שהירק בה רב, וכל החפץ בו מגיע אליה, ירקא שקול
 21 – לשם קח את הירק כדי למכור, שבה תמצא יותר קונים. ואף אני
 22 מראה האותות דווקא כאן בעיר של כשפים, שכל המכשפים
 23 מתאספים בה ויראו שאותותי טובים מכישופיכם.

משנה

24 המשנה מבארת דינים נוספים בהבאת עומר ושתי הלחם מן המובחר:
 25 אין מביאין עומר ושתי הלחם, לא מבית הגזלים – משדה הנצרכת
 26 לזבל בהמות לצמיחת התבואה, שמא לא יניח בה זבל כדי כל צרכה,
 27 ותהא התבואה הגדילה בה כחושה, ולא מבית השלחים – שדה
 28 יבישה שלא די לה במי הגשמים וצריכה השקאה במים – משום
 29 שתבואתה כחושה, ולא מבית האילן – תבואה שבין האילנות,
 30 שיונקים הרבה ומכחישים זרעי התבואה, ואם הביא משדות אלו כשר.
 31 המשנה מבארת מה יעשה לשדה שתהא תבואתה מרובה: ביצד
 32 הוא עושה לשדה שתהא תבואתה משובחת, נרה [חורשה] כל שנה
 33 ראשונה ואינו זורעה, ובשנה שנייה חורשה וזורעה קודם לפסח
 34 שבועים יום, דהיינו בחמשה לחדש שבט, שאז כח החמה מתגבר
 35 ומשביח התבואה, והוא מצמיח תבואה רבה ועושה סולת מרובה.
 36 המשנה מבארת בדיקת סולת המנחות: ביצד בודק הגזבר הממונה
 37 על הסולת את נקיונה מפסולת, מכניס ידו לתוכן – לתוך גרגרי
 38 הסולת, עלה פה אבק – קמח דק, הסולת פסולה עד שינפנה מן
 39 האבק, כיון שגרוע הוא. ואם התליעה הסולת פסולה ואין לה תקנה
 40 בניפוי.

גמרא

42 שנינו במשנה: ביצד עושה נרה שנה ראשונה ובשנה שניה זורעה
 43

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש, עמ' א

גמרא

1 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מחלוקת תנא קמא ורבי מאיר
 2 במשנתנו: תנאי, היה רבי מאיר אומר, מה תלמוד לומר (במדבר כח
 3 כט) 'עשרון עשרון לבבש האחד', מדוע נכפלה תיבת עשרון בפסוק
 4 זה. מלמד ששתי עשרונות – שתי מדות של עשרון היו במקדש,
 5

6 אהר גרוש – שלא החזיק עשרון אלא כשהוא גרוש. ואחר מחוק –
 7 כלי גדול יותר שהחזיק עשרון כשהוא מחוק בלא גרוש. הגרוש
 8 משמש לכך שבו היה מודך לכל המנחות את מדת העשרון או
 9 השנים ושלושה עשרונות סולת,

56 מזיתים שבבית הנבלים - שדה הצריכה לזבל כדי להצמיח פירות, ולא מזיתים שבבית השלחים - שדה הנצרכת להשקיה במים, שהם כחושים, ולא מן מה שנוזע ביניהם - מזיתים שנוזעו זרעים אחרים ביניהם, שמכחישים הזיתים. ואם הביא בשר.

57 שמונים שאין להביאם למנחות: אין מביאין אנפסקין, שנעשה מזיתים שלא הגיעו לשליש גידולם ואינו מובחר, ואם הביא בשר. אין מביאין שמן מן התגרנין - זיתים שנשרו במים, שהמים מקלקלים השמן שבהם, ולא מן הקבשים - מזיתים שנכבשו בחומץ או במלח, ולא מן השלוקים - מזיתים שנתבשלו במים, שאין השמן היוצא מאלו משובה, ואם הביא פסול.

גמרא

56 הגמרא מבארת מעלת העיר תקוע שבמשנה: נאמר (שמואל ב' ד טו) 'וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה'. מבררת הגמרא: מאי שנא תקועה - מדוע דווקא מתקוע' לקח אשה חכמה. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, מתוך שרגילין בשמן זית, חכמה מצויה בהן, ששמן מפקח הלב ומחכימו.

57 מעשה בענין ריבוי שמן: תנו רבנן בברייתא, נאמר (דברים לג כד) 'מוכיל בשמן רגלו', זה נאמר על חלקו של שבט אשר, שמושה - מצוי שם) שמן רב בפעול, שזיתיו מרובים. ואמרו - שחו מעשה שהיה שם, פעם אחת נצרכו להן אנשי יודקא בשמן, מינו להן לכך פולמוסמוס - ממונה נכר אחר, ואמרו לו 'לך והבא לנו שמן בשובי מאה ריבוא מנה דינרים'. הלך לירושלים וחפש, אמרו לו אנשי העיר אין בעירנו שמן רב, לך לעיר צוד שבארץ ישראל ושם תמצא, הלך לצוד, ואמרו לו שם בעירנו אין, לך לגוש חלב שבחלקו של אשר ושם תמצא, הלך לגוש חלב, ואמרו לו, לך ואצל פלוגי שירה הלן - פלוגיית ויצלו תמצא. הלך לשם, ומצאו שהיה עונק - חופר ועודר תחת זיתיו, כעני החסע עליהם להשיבם. אמר לו השליח, האם יש לך שמן במאה ריבוא שאני צריך. אמר לו יש לי, המתן לי עד שאסיים מלאכתך. המתין עד שסיים מלאכתו.

58 לאחר שסיים מלאכתו, הפשיל בליו - בגדיהו לאחוריו שלא יתכלכו כעני החסע על בגדו, וכשיצא מן השדה היה מסקל - מפנה אבנים ונא ברך, כעני החסע על פירותיו. חשבו השליח לעני ואמר לו, האם אכן יש לך שמן במאה ריבוא כדברך, כמדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים שאמרו לי כך. בין שהניע היהודי לעירו, הוציאה לו שפתו קומקמוס - יורה קטנה של מים חמין, ורחץ בו ידיו ורגליו, והוציאה לו ספל של זהב מליאה שמן, ומבל בו ידיו ורגליו, לקיים מה שנאמר בחלקו של אשר שבו היה דר 'מוכיל בשמן רגלו'. לאחר שאכלו ושתו השליח והיהודי, מרד לו היהודי שמן במאה ריבוא, ואמר לו, כלום - האסן אתה צריך ליותר. אמר לו השליח, הן, אלא שאין לי דמים לשלם עליו. אמר לו היהודי, אם אתה רוצה ליבת קת, ואני אלך עמך ואמול דמיו. מרד לו שמן נוסף בשווי שמונה עשר ריבוא מנה דינרים.

59 סיום המעשה: אמרו, לא הניח אותה האישי - הממונה לא סוס ולא פד ולא נמל ולא חמור בארץ ישראל, שלא שכו להנחת השמן הרב. בין שהניע לעירו, יצאו אנשי עירו לקלסו שהביא. אמר להם, לא לי קלסוני, אלא לזה שבא עמי, שמרד לי שמן במאה ריבוא מנה דינרים, והרי נושה בי תשלום שמן נוסף בשמונה עשרה ריבוא. מבררת הברייתא: היהודי העשיר עשה כמעשי עני, לקיים מה שנאמר (משלי יב ז) 'יש מתעשר ואין כל מתרושש והזן רב', שיש המתראה כעשיר ואין לו כלום, ויש המתראה כרש - עני ויש לו הון רב.

60 שנינו במשנה: אין מביאין לא מביית הנבלים וכו', אין מביאין אנפסקין ואם הביא כשר. הגמרא מביאה סתירה מברייתא: ונתניא, אין מביאין אנפסקין,

61 הגמרא מביאה סתירה מברייתא: ונתניא, אין מביאין אנפסקין,

1 ובברייתא קתני - שנינו שבשניה שונה, ואם כן ודאי היא חולקת על המשנה, ואין לפשוט ממנה כוונת המשנה.
2 מתרצת הגמרא: הא - קושיא זו לא קשיא, כאן - במשנה מדובר בפעולה - בשדה הרושה כבר קודם השנה הראשונה, ולכן אין צריך לחרוש פעמיים בשנה, וכאן - בברייתא מדובר בפשינה פעמיים בשנה. קודם השנה הראשונה, ולכן צריך לחרוש פעמיים בשנה.
3 מבררת הגמרא: מאי הוי עלה - מה ההלכה בספק האמור למסקנא. הוכחה מברייתא: תא שמע, דתניא בברייתא, המגדל תבואה למנחות, בשנה הראשונה נר - חרש כל שדה ומשאיר הציה חרוש, וזוירע רק הציה השני, ובשנה השניה נר כולה ומשאיר הציה האחר חרוש, וזוירע רק הציה הראשון שלא זרע בו בראשונה. ומוכח שחורשה רק פעם אחת קודם הזריעה בשנה הראשונה, אך בשנה חורשה רק בשעת זריעה.

4 ההלכה למסקנא מדיחין מביאים התבואה לעומר: אמר רבי יוחנן, אין מביאין את העומר אלא מן השדות המורמות - הדרומיות שבארץ ישראל, שבהן חמה זורחת כל היום ומכה חמה שוקעת - והחמה זורחת עליהם בסוף היום בשקיעתה, ומשביחה פירותיהן. ראייה לדבריו מברייתא: תניא נמי הכי, אבא שאול אומר, העומר היה בא משרה שבבקעת בית מקלה, ומידתה כבת שלש סאין היתה, כלומר שבה ניתן לגדל שלש סאין תבואה, ושרה מורמת היתה, ובה חמה זורחת וממנה חמה שוקעת, והיה בעליה נר בשנה ראשונה הציה וזוירע הציה, וכן בשנה נר הציה האחר כשהיא חרושה, וזוירע הציה.

5 מעשה באחד שעשה כך: רב חלקיה בר טובי היה קרנא דארעא - היתה לו חלקת קרקע בקרן זוית של שדה, נר הציה וזרע הציה, נר הציה וזרע הציה, ועבדה על חד תרי - והוציאה תבואה מרובה ומשובחת שהצמיחה שתי מידות על כל מידה רגילה של תבואה, ומזבין להו לחיפי - ומכר החיטים לסמירא - לעשיית סולת למאכל עשירים.

6 שנינו במשנה: ואם התלועה פסולה. ברייתא בענין שיעור פסול זה: תנו רבנן, כולת שהתלועה רובה, פסולה, וכן חמישית שהתלועה רובה, פסולות. ספק בענין זה: בעי רבי ירמיה, האם פסולות בהתלוע רוב כל חמה, או שמה ברוב סאה חטים, ואף אלו שלא התלועו פסולות. מסיקה הגמרא, תיקו.
7 ספק אחר בזה: בעי רבא, הקרישין מהו שילקה עליהן משום מקדיש בעל מום לקרבן שעובר בחמישה לאוין (תמורה ה), האם בין דפסיל כבעל מום דמי שהמקדישו לוקה, או דלמא - שמהאן אין דין בעל מום למלקות אלא בבהמה, ואינו לוקה. מסיקה הגמרא, תיקו.

8 הגמרא מביאה משנה בהתלועה בעצי מזבח: תנן התם במשנה במידות (פ"ב מ"ה), כל עץ שנמצא בו תולעת, פסול לגבי עצי המזבח שבהם מבעירים את להשריפת הקרבנות, שתולעת היא דבר טמא ואינה ראויה למזבח. מבארת הגמרא: אמר שמואל, לא שנו שפסול אלא בלח שאין לו תקנה בהוצאת התולעת, אבל בבבש גוררו לתולעת והעץ בשר.

9 הגמרא מביאה ספק: בעי רבא, הקרישו לעץ מתולע למזבח, מהו שילקה עליו משום מקדיש בעל מום, האם בין דפסול כבעל מום דמי ולוקה, או דלמא אין בעל מום אלא בבהמה, ואינו לוקה. מסיקה הגמרא, תיקו.

משנה

10 המשנה מבארת מהיכן היו מביאים השמן למנחות: העיר תקוע היא אלפא - ראשונה ומובחרת לשמן מזיתים שבה. אבא שאול אומר, שניה לה במעלה העיר רגב שעבבר תירדן. מוסיפה המשנה: כל הארצות היו בשרות, אלא שמיבן - ממקומות אלו ששמןם מובחר היו מביאין. המשנה מבארת מהיכן אין להביא שמן למנחות: אין מביאין לא

62 הגמרא מביאה סתירה מברייתא: ונתניא, אין מביאין אנפסקין,